EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 31.3.2021
COM(2021) 144 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

o izvajanju Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku

1. UVOD

Domneva nedolžnosti in pravica do poštenega sojenja sta zapisani v členih 47 in 48 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah[1] (v nadaljnjem besedilu: Listina) in členu 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic (EKČP).

Cilj Direktive (EU) 2016/343 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku[2] (v nadaljnjem besedilu: Direktiva) je povečati pravico do poštenega sojenja v kazenskem postopku z določitvijo skupnih minimalnih pravil glede nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in pravice biti navzoč na sojenju.

Direktiva je četrti instrument, sprejet na podlagi člena 82(2)(b) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU)[3], ki zagotavlja pravno podlago za sprejetje minimalnih pravil o „pravic[ah] posameznikov v kazenskem postopku“. Direktiva se uporablja v 25 državah članicah[4].

EU je na tem področju sprejela šest direktiv: poleg Direktive 2016/343 tudi direktive o pravici do tolmačenja in prevajanja[5], o pravici do obveščenosti[6], pravici do dostopa do odvetnika in komunikacije s tretjimi osebami med odvzemom prostosti[7], procesnih jamstvih za otroke[8] in brezplačni pravni pomoči[9]. Evropska komisija je že pripravila poročila o izvajanju prvih treh direktiv[10]. Direktive pomagajo izboljšati medsebojno zaupanje in s tem krepiti načelo vzajemnega priznavanja sodb in drugih sodnih odločb.

Komisija mora v skladu s členom 12 Direktive Evropskemu parlamentu in Svetu predložiti poročilo o izvajanju Direktive.

Poročilo temelji predvsem na informacijah, ki so jih države članice Komisiji predložile v okviru priglasitve nacionalnih ukrepov, s katerimi je Direktiva prenesena v nacionalno pravo.

[1] UL C 326, 26.10.2012, str. 392.
[2] UL L 65, 11.3.2016, str. 1.
[3] UL C 326, 26.10.2012, str. 47.
[4] V skladu s Protokolom št. 21 oziroma Protokolom št. 22 Direktiva ne zavezuje Irske in Danske, zato v tej oceni nista upoštevani.
[5] Direktiva 2010/64/EU o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih, UL L 280, 26.10.2010, str. 1.
[6] Direktiva 2012/13/EU o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku, UL L 142, 1.6.2012, str. 1.
[7] Direktiva 2013/48/EU o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemom prostosti, UL L 294, 6.11.2013, str. 1.
[8] Direktiva (EU) 2016/800 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku, UL L 132, 21.5.2016, str. 1.
[9] Direktiva (EU) 2016/1919 o brezplačni pravni pomoči za osumljene in obdolžene osebe v kazenskem postopku ter za zahtevane osebe v postopku na podlagi evropskega naloga za prijetje, UL L 297, 4.11.2016, str. 1; popravek UL L 91, 5.4.2017, str. 40.
[10] COM(2018) 857 final, COM(2018) 858 final in COM(2019) 560 final.

Temelji tudi na javno dostopnih informacijah Agencije Evropske unije za temeljne pravice[11] in študijah zunanjih deležnikov, ki jih financira Komisija[12].

Medtem ko člen 11 Direktive od držav članic zahteva, naj Komisiji pošljejo razpoložljive podatke, ki kažejo, kako so se pravice iz Direktive izvajale, je do 1. aprila 2020 in nato vsaka tri leta to obveznost doslej izpolnila samo Avstrija[13]. To pomanjkanje informacij iz držav članic ovira celovito oceno praktičnega izvajanja Direktive.

Poročilo je zato osredotočeno na ukrepe za prenos Direktive, ki so jih države članice sprejele do zdaj[14]. V njem je ocenjeno, ali so države članice prenesle Direktivo ter ali nacionalna zakonodaja dosega cilje Direktive in izpolnjuje njene zahteve.

Sodišče Evropske unije je Direktivo (EU) 2016/343 doslej večkrat razlagalo, takšna razlaga pa je bila upoštevana v tem poročilu[15].

2. SPLOŠNA OCENA

V skladu s členom 14 so morale države članice Direktivo v nacionalno pravo prenesti do 1. aprila 2018. Na ta datum 11 držav članic – Bolgarija, Ciper, Grčija, Hrvaška, Latvija, Luksemburg, Malta, Avstrija, Romunija, Slovaška in Švedska – Komisiji ni sporočilo vseh potrebnih ukrepov. Zato je Komisija maja 2018 zoper te države članice začela postopke za ugotavljanje kršitev na podlagi člena 258 PDEU zaradi neizpolnjene ali delno izpolnjene obveznosti sporočanja ukrepov za prenos. Večina jih je od takrat izpolnila obveznost, postopki za ugotavljanje kršitev pa so bili prekinjeni. Vendar po preverjanjih popolnosti še vedno potekajo štirje postopki za ugotavljanje kršitev v primerih, ko je treba nekatere določbe Direktive še prenesti. Poleg tega so se februarja 2021 začeli trije novi postopki za ugotavljanje kršitev zaradi delno izpolnjene obveznosti sporočanja.

[11] Študija Agencije Evropske unije za temeljne pravice (FRA), *Presumption of innocence and related rights – Professional perspectives* (Domneva nedolžnosti in z njo povezane pravice – strokovni pogledi), na voljo na https://fra.europa.eu/en/publication/2021/presumption-of-innocence.

[12] Glej na primer projekt, ki ga usklajuje madžarski helsinški odbor, z naslovom *The Importance of Appearances: How Suspects and Accused Persons are Presented in the Courtroom, in Public and in the Media* (Pomembnost videza: kako so osumljene in obdolžene osebe predstavljene na sodišču, v javnosti in v medijih), ter zlasti poročilo o poštenem sojenju z naslovom *Innocent until proven guilty? The presentation of suspects in criminal proceedings* (Predstavitev osumljencev v kazenskem postopku), na voljo na https://www.fairtrials.org/publication/importance-appearances.

[13] V zvezi s pravnimi sredstvi, povezanimi s sojenji v nenavzočnosti, in pisnimi postopki v skladu z nacionalnim pravom, kot je določeno v členu 8 Direktive.

[14] Komisija je maja in novembra 2017 organizirala dve srečanji strokovnjakov s predstavniki držav članic, na katerih se je razpravljalo o prenosu in uporabi Direktive ter državam članicam olajšalo delo.

[15] Glej zlasti sodbe z dne 27. oktobra 2016, Milev (C-439/16 PPU); z dne 19. septembra 2018, Milev (C-310/18 PPU); z dne 5. septembra 2019, AH (C-377/18); z dne 19. septembra 2019, Rayonna Procuratura Lom (C-467/18); z dne 28. novembra 2019, Spetsializirana Prokuratura (C-653/19 PPU); z dne 13. februarja 2020, Spetsializirana Prokuratura (C-688/18), in z dne 17. decembra 2020, Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (C-416/20 PPU), ter sklepe z dne 12. februarja 2019, RH (C-8/19 PPU); z dne 24. septembra 2019, Spetsializirana Prokuratura (C-467/19 PPU) in z dne 28. maja 2020, UL in VM (C-709/18).

Pristop k prenosu Direktive se med državami članicami razlikuje. Nekatere države članice so poleg pravnih ali praktičnih izvedbenih ukrepov uvedle posebne ukrepe, s katerimi so bile izrecno prenesene pravice iz Direktive. V drugih primerih se je štelo, da so obstoječi ukrepi že na splošno skladni z zahtevami Direktive, zato niso bili sprejeti nobeni posebni ukrepi za njen prenos. Kadar izrecne določbe za prenos niso določene, je mogoče to včasih vsaj delno rešiti s praktičnimi izvedbenimi ukrepi in sodno prakso, kar pa ne velja vedno.

Zato nacionalne določbe pogosto ne zadostujejo za popolno skladnost z nekaterimi ključnimi določbami Direktive. To zlasti velja, kadar je področje uporabe nacionalnih ukrepov ožje od področja uporabe iz člena 2 Direktive. Ocena je razkrila tudi druge pomanjkljivosti v več državah članicah, zlasti v zvezi z javnim označevanjem osumljenih ali obdolženih oseb za krive in pravico posameznika, da ne izpove zoper sebe.

Takšno neizpolnjevanje vseh določb Direktive negativno vpliva na učinkovitost pravic, ki jih ta določa. Komisija bo sprejela vse ustrezne ukrepe za njegovo odpravo, vključno s postopki za ugotavljanje kršitev v skladu s členom 258 PDEU.

3. POSAMEZNE TOČKE OCENE

3.1. Področje uporabe (poglavje 1 – člen 2)

V členu 2 je določeno področje uporabe zahtev Direktive. Uporablja se za fizične osebe, ki so osumljene ali obdolžene v kazenskem postopku in v vseh fazah kazenskega postopka, od trenutka, ko je oseba osumljena ali obdolžena storitve kaznivega dejanja ali domnevnega kaznivega dejanja, dokler odločba o končni ugotovitvi, ali je ta oseba storila zadevno kaznivo dejanje, ne postane pravnomočna.

Čeprav nekatere države članice niso izrecno prenesle člena 2, je področje uporabe nacionalnih ukrepov za uveljavitev pravic iz Direktive kljub temu večinoma v skladu z Direktivo. Vendar se v eni državi članici ukrepi za prenos uporabljajo samo za osebe, ki so bile pridržane ali obdolžene, vendar ne za dejanske osumljence[16], kar znatno ovira skladnost z Direktivo. V nekaterih državah članicah se vprašanja skladnosti pojavljajo zaradi bolj omejenega časovnega okvira nacionalnih ukrepov. Te omejitve časovnega okvira bi lahko vplivale tudi na osebno področje uporabe, kadar vplivajo na način, na katerega se začne postopek, ali trenutek, ko se oseba šteje za osumljenca.

Ta vprašanja glede skladnosti so bistvena, saj lahko vplivajo tudi na področje uporabe domneve nedolžnosti in omejijo vključenost nacionalnih določb o izvajanju posebnih pravic iz Direktive.

[16] Dejanski osumljenci so osebe, ki so osumljene storitve kaznivega dejanja, vendar jih pristojni organi države članice niso obvestili o njihovem statusu osumljenca.

3.2. Domneva nedolžnosti (poglavje 2)

Poglavje 2 Direktive obravnava načelo domneve nedolžnosti. Člen 3 od držav članic zahteva, naj zagotovijo, da osumljene in obdolžene osebe veljajo za nedolžne, dokler jim ni dokazana krivda v skladu z zakonom. V eni državi članici je to načelo zagotovljeno za obdolžence in pridržane osebe, ne pa za osumljene osebe, ki niso pridržane.

3.2.1. Javno označevanje osumljenih ali obdolženih oseb za krive – člen 4

Zakonodaja samo šestih držav članic je v celoti skladna s **členom 4(1)**, ki od držav članic zahteva, naj sprejmejo potrebne ukrepe, da zagotovijo, da javne izjave javnih organov in sodne odločbe, razen odločb o ugotovitvi krivde, osumljene ali obdolžene osebe ne označujejo za krive, dokler tej osebi ni dokazana krivda v skladu z zakonom. To ne posega v akte tožilstva, katerih namen je dokazati krivdo osumljene ali obdolžene osebe, in v predhodne procesne odločbe, ki jih sprejmejo sodni ali drugi pristojni organi in ki temeljijo na sumu ali na obremenilnih dokazih. Na podlagi tega in v skladu z uvodno izjavo 16 je Sodišče odločilo, da Direktiva „ne ureja pogojev, pod katerimi je mogoče sprejeti sklepe o priporu“[17].

Čeprav prenos člena 4(1) v nekaterih državah članicah ni izrecno določen, se zahteva Direktive uveljavlja s splošnimi določbami o domnevi nedolžnosti ali omejevanju razširjanja informacij in s sodno prakso.

Vendar so bila vprašanja glede skladnosti ugotovljena v 19 državah članicah, zaradi česar je to določba, na katero se nanaša največ vprašanj.

V nekaterih državah članicah ta vprašanja izhajajo predvsem in neprenosa, v 13 državah članicah pa predvsem iz bolj omejene razsežnosti nacionalnih določb, ki ne zajemajo vseh javnih organov ali faz postopka ali ne zajemajo sodnih odločb, kot se to zahteva z Direktivo.

V nekaterih primerih imajo opredeljena vprašanja glede skladnosti v praksi manjši učinek, ker se v nacionalnem okviru prepoved javnega označevanja osumljenih ali obdolženih oseb za krive lahko šteje za bistveno razsežnost načela domneve nedolžnosti. Poleg tega določbe o obrekovanju in objavi informacij v medijih, pravila o varstvu podatkov ali pravno nezavezujoče smernice ali drugi praktični izvedbeni ukrepi že zagotavljajo delno skladnost z zahtevo Direktive v praksi.

V drugih državah članicah se zdi, da praktično izvajanje predstavlja težavo. Praksa na primer kaže, da medtem ko sodniki in tožilci običajno ravnajo v skladu s členom 4(1), drugi predstavniki organov, kot so ministri ali poslanci, obdolženca včasih označijo za krivega.

Nacionalna zakonodaja 12 držav članic ni v celoti skladna s **členom 4(2)**, ki od držav članic zahteva, naj zagotovijo ustrezne ukrepe v primeru kršitve obveznosti iz člena 4(1).

[17] Sodba Sodišča Evropske unije z dne 19. septembra 2018, Milev (C-310/18 PPU).

V štirih državah članicah to izhaja iz omejitev področja uporabe nacionalnih ukrepov za prenos člena 4(1), na primer kadar je prenos omejen na sodne odločbe, vendar ni vzpostavljenih ukrepov za javne organe.

V skladu s **členom 4(3)** obveznost iz člena 4(1), in sicer da se osumljene ali obdolžene osebe ne označujejo za krive, javnim organom ne preprečuje javnega razširjanja informacij o kazenskem postopku, kadar je to nujno potrebno zaradi razlogov, povezanih s kazensko preiskavo ali javnim interesom. Nacionalna zakonodaja nekaterih držav članic tega ne izpolnjuje v celoti iz enega ali več naslednjih razlogov. Ustrezni nacionalni ukrepi, neobstoj zahteve „kadar je to nujno potrebno“ ali neobstoj jasnih pogojev, ki omejujejo razširjanje informacij, ne zajemajo vseh javnih organov ali vrst informacij. V nekaterih primerih imajo vprašanja glede skladnosti v praksi manjši učinek, saj so pomembne tudi pravno nezavezujoče smernice, kot so smernice za medije za stike z novinarji in zagotavljanje informacij zanje.

3.2.2. Predstavitev osumljenih in obdolženih oseb – člen 5

Člen 5(1) od držav članic zahteva, naj sprejmejo ustrezne ukrepe, da zagotovijo, da osumljene in obdolžene osebe na sodišču ali v javnosti niso predstavljene kot krive z uporabo sredstev za fizično omejevanje. Številne države članice niso sprejele posebnih pravil za prenos te določbe.

V skladu s **členom 5(2)** člen 5(1) državam članicam ne preprečuje uporabe sredstev za fizično omejevanje, ki so potrebna iz razlogov, ki se nanašajo na posamezni primer, in so povezana z varnostjo ali preprečevanjem pobega osumljenih ali obdolženih oseb oziroma njihovega stika s tretjimi osebami. V dveh državah članicah so bila opredeljena vprašanja v zvezi z neobstojem jamstva za izvedbo individualne ocene.

Poleg tega se zdi, da v nekaterih državah članicah skladnost s členom 5 predstavlja težavo tudi v praksi. V nekaterih primerih se lisice na primer uporabljajo ne glede na razlog, zakaj je obdolžena oseba v priporu. Med prevozom v sodno dvorano lahko javnost in mediji vidijo obdolženega v lisicah ter ga fotografirajo. V drugih državah članicah je na sodiščih razširjena uporaba zastekljenih delov sodne dvorane.

3.2.3. Dokazno breme – člen 6

Člen 6(1) od držav članic zahteva, naj zagotovijo, da dokazno breme za ugotavljanje krivde osumljenih in obdolženih oseb nosi tožilstvo. To ne posega v obveznosti sodnika ali pristojnega sodišča, da si prizadeva najti obremenilne in razbremenilne dokaze, in pravico obrambe, da predloži dokaze v skladu z veljavnim nacionalnim pravom.

Uvodna izjava 22 Direktive določa, da bi bila domneva nedolžnosti kršena, če bi se dokazno breme preneslo s tožilstva na obrambo. To ne posega v uporabo dejanskih ali pravnih domnev glede kazenske odgovornosti osumljene ali obdolžene osebe. V državah članicah, kjer te domneve obstajajo, izpolnjujejo pogoje iz uvodne izjave 22, tj. so izpodbojne in spoštujejo pravice obrambe ter so omejene in sorazmerne z legitimnim zasledovanim ciljem. Zdi se, da se take domneve uporabljajo v omejenem obsegu in v zvezi s posameznimi primeri,

kot so cestnoprometni prekrški, obrekovanje, trgovinske goljufije in kazniva dejanja, povezana z drogami. Zakonodaja dveh držav članic ni v celoti skladna s členom 6(1), ker njuna nacionalna zakonodaja v nekaterih primerih dokazno breme brez jasnih omejitev prenese s tožilstva. V eni od njih vlogo tožilca prevzame sodnik, ki nato prevzame dokazno breme.

Člen 6(2) od držav članic zahteva, naj zagotovijo, da se v primeru vsakršnega dvoma o krivdi v kazenskem postopku odloči v korist osumljene ali obdolžene osebe, tudi ko sodišče presoja o tem, ali bi bilo treba zadevno osebo oprostiti. Čeprav v nekaterih državah članicah ni izrecnega prenosa tega načela, je to splošno načelo priznano s sodno prakso. Samo ena država članica ne ravna v celoti skladno s členom 6(2), ker ima sodnik v primeru, ko se tožilstvo ali zagovornik odloči, da priče ne bo navzkrižno zaslišal, diskrecijsko pravico sklepati, da zagovornik in stranka sprejemata stališče te priče in s tem ogrožata domnevo nedolžnosti.

3.2.4. Pravica do molka in pravica posameznika, da ne izpove zoper sebe – člen 7

Člen 7(1) od držav članic zahteva, naj zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico do molka v zvezi s kaznivim dejanjem, katerega storitve so osumljene ali obdolžene. Vendar prenos v nekaterih državah članicah zaradi bolj omejenega področja uporabe nacionalnih ukrepov ni v celoti skladen z Direktivo.

To vprašanje vpliva tudi na skladnost s **členom 7(2)**, ki od držav članic zahteva, naj zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico, da ne izpovedo zoper sebe. Poleg tega druge države članice niso izrecno prenesle člena 7(2). V eni od njih so to pravico kljub temu večkrat priznala vrhovna sodišča, medtem ko v dveh državah članicah v nacionalni zakonodaji ali sodni praksi vrhovnih sodišč ni izrecnega jamstva glede pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe.

Druga vprašanja skladnosti, opredeljena v dveh državah članicah, se štejejo za še posebno pomembna, ker se zdijo v neposrednem nasprotju s pravico posameznika, da ne izpove zoper sebe na podlagi ukrepov, s katerimi bi bilo mogoče kaznovati uresničevanje te pravice ali prisiliti osumljene ali obdolžene osebe, da opozorijo na okoliščine, ki izključujejo kazensko odgovornost.

Vse države članice so prenesle **člen 7(3)**, v skladu s katerim uveljavljanje pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe, pristojnim organom ne preprečuje zbiranja dokazov, ki se lahko zakonito pridobijo z uporabo zakonitih prisilnih ukrepov.

Države članice niso izrecno prenesle **člena 7(4)**, v skladu s katerim lahko države članice sodnim organom dovolijo, da pri izrekanju sankcij upoštevajo sodelovanje osumljenih in obdolženih oseb. Kljub temu nobena od držav članic tega ne prepoveduje, v skladu s splošnimi pravili kazenskega postopka pa je običajno mogoče pri izrekanju kazni upoštevati vedenje, ki se lahko šteje za sodelovanje.

Če osumljene ali obdolžene osebe uveljavljajo pravico do molka ali pravico, da ne izpovedo zoper sebe, se to v skladu s **členom 7(5)** ne uporabi zoper njih in se ne šteje za dokaz, da so storile zadevno kaznivo dejanje. V 14 državah članicah ni nacionalnih določb, ki bi izrecno

prepovedovale negativno sklepanje. Vendar se v nekaterih od teh držav članic ne šteje, da vpliva na skladnost, ker je skladnost bodisi nezanesljiva iz splošnih določb o dopustnosti dokazov bodisi sodna praksa kaže, da se to pravilo v praksi nenehno upošteva. Primer tega je, kadar ustavna sodišča menijo, da je prepoved negativnega sklepanja sestavni del pravice do molka in pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe. V drugih državah članicah se šteje, da vrzel vpliva tudi na skladnost, saj splošne določbe ne zadostujejo ali niso dovolj obsežne. Kljub temu da je bil v eni državi članici člen 7(5) prenesen v nacionalno zakonodajo, je skladnost le delna, ker čeprav so sodišča dovzetna za to, da ne dovolijo negativnega sklepanja na podlagi molka obdolženca ali zavrnitve dokaza o lastni vpletenosti, se ta zaščita ne razširi na dejanske osumljence.

3.3. Pravica biti navzoč na sojenju (poglavje 3)

Poglavje 3 Direktive je sestavljeno iz dveh členov: člen 8 se nanaša na pravico biti navzoč na sojenju, člen 9 pa določa pravico do novega sojenja, kot velja v primeru kršitve člena 8.

3.3.1. Pravica biti navzoč na sojenju – člen 8

Nacionalna zakonodaja vseh 25 držav članic, ki jih zajema Direktiva, je skladna s **členom 8(1)**, ki od držav članic zahteva, naj zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče na svojem sojenju.

Člen 8(2) daje državam članicam možnost odločitve, da lahko sojenje, na podlagi katerega se lahko izda odločba, s katero se ugotovi, ali je osumljena ali obdolžena oseba kriva ali nedolžna, poteka brez navzočnosti te osebe, če:

(a) je bila osumljena ali obdolžena oseba pravočasno obveščena o sojenju in o posledicah izostanka ali

(b) osumljeno ali obdolženo osebo, ki je bila o sojenju obveščena, zastopa pooblaščeni odvetnik, ki ga je imenovala osumljena ali obdolžena oseba ali država.

V zvezi s členom 8(2)(a) je v uvodni izjavi 36 Direktive pojasnjeno, da bi morala obvestitev osumljene ali obdolžene osebe o sojenju pomeniti, da se to osebo bodisi vabi osebno bodisi se ji kako drugače zagotovijo uradne informacije o datumu in kraju sojenja, in sicer na način, ki omogoča, da oseba ve za sojenje. Obvestitev o posledicah izostanka bi morala zlasti pomeniti, da so osumljene ali obdolžene osebe obveščene, da se lahko odločba izda, tudi če se sojenja ne udeležijo.

Uvodna izjava 37 Direktive se nanaša na zahtevo, da mora biti oseba obveščena o sojenju in je pooblastila odvetnika, ki ga je imenovala sama ali pa država, kot je določeno v členu 8(2)(b).

V primerih, ko so ti pogoji izpolnjeni, je Sodišče pojasnilo, da Direktiva ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki določa, da pravica biti navzoč na sojenju ni kršena, če se je

obdolžena oseba nedvoumno odločila, da se ne bo udeležila enega od narokov, ki so potekali v zvezi z njenim sojenjem[18].

Zakonodaja nekaterih držav članic ni v celoti skladna s členom 8(2)(a), ker zahteva po pravočasnem obveščanju obdolžene osebe o sojenju ali zahteva po obveščanju obdolžene osebe o posledicah izostanka ni izpolnjena. Obdolžene osebe v praksi včasih težko dokažejo, da zaradi načina obveščanja niso bile seznanjene s sojenjem (npr. navadna pošta z dokazilom o dostavi). Zakonodaja nekaterih držav članic ni v celoti skladna s členom 8(2)(b), ker ne zagotavlja, da bi odvetnik, ki ga imenuje država, prejel pooblastilo od obdolžene osebe, zlasti če je obvezna pomoč odvetnika v nenavzočnosti obdolžene osebe v praksi zelo razširjena.

Medtem ko so sojenja v nenavzočnosti možna v večini držav članic, praksa kaže, da v nekaterih od njih sodišča v nenavzočnosti obdolžencev pogosto odložijo naroke in izdajo odredbo za privedbo ali nalog za prijetje.

Člen 8(4) določa, da če države članice omogočajo sojenje brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe, vendar ni mogoče izpolniti pogojev iz člena 8(2), ker osumljene ali obdolžene osebe kljub razumnemu prizadevanju ni mogoče najti, lahko države članice določijo, da se odločba vseeno lahko izda in izvrši. V nekaterih državah članicah so bila opredeljena vprašanja glede skladnosti zaradi širšega področja uporabe nacionalnih ukrepov, ki omogočajo sojenja v nenavzočnosti in ne vsebujejo izrecne zahteve, da je treba izvesti „razumna“ prizadevanja, da se nenavzoča oseba najde.

Kadar države članice uporabijo zgornjo možnost, morajo zagotoviti, da so osumljene ali obdolžene osebe, ko so obveščene o odločitvi, zlasti v trenutku, ko so prijete, obveščene tudi o možnosti, da izpodbijajo to odločitev in da imajo pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, v skladu s členom 9. V desetih državah članicah so bila opredeljena vprašanja glede skladnosti zaradi neobstoja ustrezne določbe v nacionalni zakonodaji ali pomanjkanja pravne jasnosti.

V skladu s **členom 8(5)** člen 8 ne posega v nacionalna pravila, ki določajo, da lahko sodnik ali pristojno sodišče začasno izključi osumljeno ali obdolženo osebo iz sojenja, če je to potrebno zaradi interesa zagotavljanja pravilnega poteka kazenskega postopka, pod pogojem, da se spoštujejo pravice obrambe. V nekaterih državah članicah prenos ni v skladu z Direktivo zaradi bolj omejenega področja uporabe nacionalnih ukrepov (npr. kadar skladnost ni zagotovljena v okviru sojenja zaradi prekrškov in lažja kazniva dejanja) ali neobstoja časovnih omejitev glede izključitve osumljenih ali obdolženih oseb iz sojenja, kar omogoča njihovo izključitev iz celotnega sojenja.

3.3.2. Pravica do novega sojenja – člen 9

Člen 9 zahteva, naj države članice, če osumljene ali obdolžene osebe niso bile navzoče na svojem sojenju in pogoji iz člena 8(2) niso bili izpolnjeni, zagotovijo, da imajo zadevne osebe pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi, vključno s preučitvijo novih dokazov, ter lahko privede do

[18] Sodba Sodišča Evropske unije z dne 13. februarja 2020, Spetsializirana Prokuratura (C-688/18).

spremembe prvotne odločbe. V zvezi s tem morajo države članice zagotoviti, da imajo te osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče, učinkovito sodelovati v skladu s postopki po nacionalnem pravu in uveljavljati pravice obrambe.

Večina držav članic izpolnjuje te pogoje, saj je po sojenju v nenavzočnosti s pritožbo ali posebnim pravnim sredstvom, ki privede do novega sojenja, mogoče ponovno vsebinsko odločiti o zadevi. Vendar v dveh državah članicah razpoložljiva pravna sredstva ne omogočajo vedno nove presoje primera, kar vpliva na skladnost.

3.4. Pravna sredstva (poglavje 4 – člen 10)

Člen 10(1) od držav članic zahteva, naj zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe v primeru kršitev pravic iz Direktive na voljo učinkovito pravno sredstvo.

Nekatere države članice ne ravnajo v celoti skladno z Direktivo zaradi bolj omejenega področja uporabe svojih nacionalnih ukrepov, bodisi v zvezi z organi ali fazami postopka, za katere so na voljo pravna sredstva, bodisi v zvezi s pravicami, katerih kršitve so zajete z razpoložljivimi pravnimi sredstvi.

V eni državi članici se to vprašanje neposredno nanaša na morebitno neučinkovitost pravnih sredstev v praksi zaradi strogih pogojev, določenih glede odgovornosti za kršitve organov, ki določajo visok prag dokazovanja in izključujejo odškodnino zaradi kršitev, ki so jih organi morda storili z opustitvijo ali delovanjem v dobri veri.

Člen 10(2) določa, da morajo države članice brez poseganja v nacionalna pravila in sisteme glede dopustnosti dokazov zagotoviti, da se v okviru kazenskega postopka pri presojanju izjav osumljenih ali obdolženih oseb ali dokazov, pridobljenih s kršenjem pravice do molka ali pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe, spoštujejo pravice obrambe in poštenost postopka.

Vprašanja glede skladnosti so bila opredeljena v nekaterih državah članicah zaradi bolj omejenega področja uporabe nacionalnega prava (brez jamstva v zvezi z dejanskimi osumljenci), dopustnosti nezakonito pridobljenih dokazov v skladu z nacionalnim pravom ali neobstoja določb, ki bi zagotovile učinkovito zaščito pred uporabo izjav ali dokazov, pridobljenih s kršenjem pravice do molka ali pravice posameznika, da ne izpove zoper sebe.

4. SKLEPNA UGOTOVITEV

Direktiva je bila uvedena za izboljšanje učinkovite uporabe domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku. Na splošno je Direktiva EU zagotovila dodano vrednost z izboljšanjem varstva državljanov, udeleženih v kazenskem postopku, zlasti v nekaterih državah članicah, kjer vidiki domneve nedolžnosti niso bili določeni v nacionalni zakonodaji.

Vendar je v tem poročilu poudarjeno, da v nekaterih državah članicah še vedno obstajajo težave v zvezi s ključnimi določbami Direktive. To velja zlasti za področje uporabe nacionalnih ukrepov za izvajanje Direktive in prenos določb Direktive o prepovedi javnega označevanja osumljenih ali obdolženih oseb za krive in pravici posameznika, da ne izpove zoper sebe.

Komisija bo prednostno nadaljevala postopke za ugotavljanje kršitev, ki so se začeli zaradi nepopolnega prenosa Direktive. Poleg tega bo še naprej ocenjevala skladnost držav članic z Direktivo in sprejela vse potrebne ukrepe za zagotovitev skladnosti z Direktivo v vsej Evropski uniji.